

So kralji vedno zlorabljali kovanje denarja?

Obdobje od leta 1300 do nekako leta 1450 velja za 'kraljevske zlorabe' denarne moči. Zagovorniki zasebnega bančništva velikokrat uporabljajo ta argument proti vladnemu izdajanju denarja ter za opravičevanje današnjega sistema. Vendar pa so zgolj v Angliji kralji imeli edino pravico do kovanja denarja. Drugod po Evropi je bila ta monetarna moč razpršena med plemstvom, ki se je pojavilo iz višjih vrst vojske (konjenikov). Sčasoma so si zaradi odsotnosti dobre centralizirane birokracije pridobili dedne pravice do posesti in tako razširili moč na socialno, ekonomsko, politično in pravno področje. V Franciji si je v določenem obdobju okoli 300 vazalov priborilo pravico do kovanja denarja. Kasnejši kralji so si prizadevali to moč pridobiti v lastne roke. Leta 1300 je bilo v Franciji še vedno okoli 150 zasebnih kovnic. Princi so kovance potrebovali predvsem za vojne stroške. V 13. in 14. stoletju se je izoblikoval vojaški poklic in principi so velikokrat zaposlovali plačance. Stroški vojn so bili veliki. Ocenjuje se, da so šestmesečni stroški za vojsko znašali okoli 500 000 zlatih florinov. Vojne so bile v takratni Evropi stalne in velikokrat je bilo treba hitro zbrati denar za vojsko. Princi so potrebovali denar za vojne namene, vendar je bila večina bogastva v rokah duhovščine in plemstva, ta sloj pa so težko obdavčili. Po drugi strani pa so kmetje oz. tlačani v fevdalnem gospodarstvu zemljiško rento plačevali v obliki dela in pridelkov (kasneje se je za plačevanje davkov in rent pričelo zahtevati kovance). Zato, navaja Stephen Zarlenga v svoji knjigi *The Lost science of money*, naj bi se principi zatekli h kovnici kot enemu izmed glavnih virov prihodkov (princi so mojstre za svoje kovnice najemali, vendar se ti niso smeli ukvarjati z bančništvom). Kljub temu pa je zmanjševanja vrednosti kovancev potrebno gledati tudi v luči beneškega vpliva in povzročitve monetarne krize zaradi odliva srebrnikov. Obenem se je raje posojalo mestom, ki so uživala večje zaupanje – v svojih knjigah so dolgove ohranjala dolgo časa, vladarjevi dolgovi pa se (do 16. stoletja) z njegovo smrtjo niso prenesli na njegovega naslednika.

Kralji so si postopoma prisvojili izključno pravico do kovanja kovancev, vendar pa naj bi nanjo po nekaterih avtorjih gledali zgolj kot na enega svojih najpomembnejših virov prihodkov. Kovance naj bi velikokrat ljudem pobrali, stopili ter na novo skovali, nove izdaje oz. emisije denarja pa naj bi bile ponavadi slabše in manj vredne. Kot enega najslabših primerov rokovanja z monetarno močjo se običajno navaja Louisa de Mala, flandrijskega grofa (1346 – 1384). Nekateri raziskovalci menijo, da so grofu tovrstni prihodki prinašali okoli 20 % letnih prihodkov. V primerjavi z italijanskimi mestnimi republikami, ki so bile bolj demokratično urejene, so se tovrstni režimi slabše odrezali.

Vendar pa, razlaga Zarlenga, vladarjeve odločitve niso bile zgolj sebične narave. Pokazalo se je, da deprecijacije (zmanjševanja vrednosti) niso slabo vplivale na trgovino in industrijo, še največ škode so povzročile zemljiškim posestnikom in njihovim najemninam. Slednji so kasneje uspešno promovirali tekste Nicolasa Oresme (pomembnega filozofa v drugi polovici 14. stoletja ter svetovalca francoskega kralja Charlesa V), ki je obsojal to prakso, kar je bil prav tako razlog, da so se ta zmanjševanja vrednosti prenehala.

Vendar, opozarja ekonomist L. Randall Wray v svojem delu *Understanding modern money*, naj pravzaprav nikoli ne bi obstajala denarna enota, ki naj bi temeljila izključno

na teži žlahtne kovine in njeni 'notranji' vrednosti. To je precej nedavni koncept, ki pa ne temelji na zgodovinskih dokazih. Kovanci naj bi vselej imeli višjo vrednost od vrednosti surove žlahtne kovine na trgu ('bullion'). Kralji naj bi bili precej zaščitniški glede kakovosti svojih kovancev, ne zato, ker naj bi vsebnost žlahtne kovine določala njihovo vrednost, temveč zato, ker se je do konca 13. stoletja pojavilo prepričanje, da finančna stabilnost temelji na uniformnosti kovancev. Glavni razlog za uporabo žlahtnih kovin naj bi bila njihova obstojnost in redkost, zaradi česar jih je bilo težje ponarejati. Innes ^{ibid.}) za razliko od Zarlenge navaja, da vladarji kovancev niso devalvirali z zmanjševanjem vsebnosti žlahtnih kovin, temveč z razglasi, s katerimi so zmanjševali nominalno vrednost kovancev. Nominalno v smislu plačevanja davkov, saj srednjeveški kovanci niso imeli odtisnjene številčne vrednosti. Tako je bil npr. en kovanec, ki je bil pred odlokom vreden 10 šilingov, sedaj vreden pol manj. To naj bi bila splošno sprejeta oblika obdavčenja prebivalstva, ki je to sprejemalo, razen v primerih, ko so se devalvacije pojavljale prepogosto. Kralji, piše Wray, s tem niso usodno posegali v *zasebne trge*, kjer so se v veliki meri transakcije opravljale z rovaškimi palicami, menicami – glej naslednje strani – ali kako drugo obliko dolga). Argument proti zmanjševanju vsebnosti žlahtne kovine predstavlja tudi dejstvo, da imajo celo sodobni numizmatiki težave z ocenjevanjem čistosti kovancev. Za srednjeveško prebivalstvo bi bilo to še toliko težje. Prav tako ne drži, se strinja Wray, da so kralji popolnoma samovoljno zmanjševali vrednost kovancev na škodo prebivalstva (kot trdi splošno sprejeta razlaga). Včasih se je zgodilo, da so ljudje kraljevi odlok o devalvaciji ignorirali in kovancem pripisovali višjo vrednost od uradno postavljene vrednosti, kljub kraljevim pritožbam in naknadnim razglasom.